

LAPS 12/2024, 19.2.2024

Lapsiasiavaltuutetun lausunto sisäministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi ulkomaalaislain ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Viite: VN/24628/2023

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta yleissopimuksen näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia ja lakia kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella. Hallitusohjelman mukaisesti esityksellä uudistetaan ulkomaalaislain maahantulosäännösten kiertämistä koskeva sääntely tavoitteena entistä tehokkaammin estää maahantulosäännösten kiertäminen. Esityksessä ehdotetaan sääntelyä, jolla estettäisiin hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kaistanvaihto työperäisen maahanmuuton puolelle. Myös opiskelijan oleskeluluvat sisällytettäisiin ehdotuksessa kaistanvaihdon kiellon piiriin. Esityksessä selkeytetään säännöstä kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeuden kestosta.

Lisäksi esityksellä selkeytetään ulkomaalaislain henkilöllisyyden todentamista koskevia säännöksiä. Hallitusohjelmassa esitettynä tavoitteena on henkilöllisyyden todentamisen velvoittavuuden ja luotettavuuden vahvistaminen. Esityksessä mahdollistettaisiin myös poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennettujen biometristen tietojen

luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lyhyet, valtioneuvoston lainvalmisteluohjeiden minimivaatimuksetkin alittavat lausuntoajat ovat lausuntokierrosten uskottavuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta hyvin kyseenalaisia.
- Lapsiasiavaltuutettu pitää esitysluonnoksen lapsivaikutusten arviointia puutteellisena. Esitysluonnoksen ehdotuksia on vaikea arvioida ilman huolellista vaikutusarviointia, jossa on otettu huomioon sekä suorat että välilliset vaikutukset lapsiin.
- YK:n lapsen oikeuksien komitea painottaa lapsen perheen ja ihmissuhteiden merkitystä yhtenä lapsen edun keskeisenä elementtinä. Perheen merkitys korostuu tilanteissa, joissa lapsi joutuu tai uhkaa joutua perheestään eroon.
- Lapsiasiavaltuutettu suhtautuu lapsen käyttöä maahantulon välineenä koskevaan sääntelyehdotukseen (36 c § 1 mom 4 kohta) hyvin varauksella. On todennäköistä, että esitys heikentäisi erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeutta perhe-elämään merkittävästi.
- Lapsen edun korotettu oikeudellinen suoja tulisi ilmetä ehdotetun 36 c § 2 momentin perusteluista yksiselitteisesti, ja sen asemaa harkintaperusteena olisi hyvä kuvata mahdollisimman kattavasti.
- Kesäkuussa 2023 Suomelle antamissaan loppupäätelmissä ja suosituksissa YK:n lapsen oikeuksien komitea esitti vakavan huolensa Suomen nykyisistä ilman huoltajaa maahan saapuneita lapsia ja perheenyhdistämistä koskevista käytännöistä.
- Lapsiasiavaltuutettu haluaa kiinnittää huomiota luonnosesityksessä käytettyihin, osin epäasiallisiin ilmaisuihin ja käsitteisiin.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Esitysluonnosten lyhyet lausuntoajat ovat ongelmallisia

Lapsiasiavaltuutetun lakisääteisenä tehtävänä on edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista muun muassa varmistamalla lasten aseman ja oikeuksien huomioon ottaminen lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (laki lapsiasiavaltuutetusta 1221/2004, 1 ja 2 §). Tätä tehtävää toteuttaessaan lapsiasiavaltuutettu pyrkii antamaan huolellisesti perustellut lausuntonsa kaikkiin lapsen oikeuksiin ja asemaan vaikuttaviin lainvalmisteluhankkeisiin.

Edellä mainittu tehtävä muodostuu hyvin vaikeaksi tai jopa mahdottomaksi, jos lausuntokierrosten aikataulut ovat lyhyet eivätkä ne noudata edes valtioneuvoston lainvalmisteluohjeiden minimivaatimuksia. Lapsiasiavaltuutettu on alkuvuoden aikana vastaanottanut kolme sisäministeriön lausuntopyyntöä, jotka koskevat ulkomaalaislainsäädäntöön (lausuntopyynnöt 30.1. ja 12.2.) ja kansalaisuuslainsäädäntöön (lausuntopyyntö 9.2.) liittyviä hallituksen esitysluonnoksia. Kyseiset hallituksen esitysluonnokset ovat valtioneuvoston lainsäädäntösuunnitelman mukaan menossa eduskuntaan viikolla 14 (kansalaisuuslaki) ja 16 (ulkomaalaislain muutokset).¹ Siten lausuntopalautteen arvioinnille ja hallitusten esitysten viimeistelylle on niin ikään varattu hyvin lyhyt aika.

Kyse on varsin monimutkaisista ja ainakin osin kiistanalaisistakin esitysluonnoksista, joilla on todennäköisesti monia perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia sekä vaikutuksia lasten oikeuksiin. Esitysluonnoksilla toteutetaan pääministeri Orpon hallitusohjelman kohtaan 10.3. kirjattua maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaa, joten niillä on yhteinen tavoite. Siten myös niiden yhteisvaikutusten kokonaisarviointi olisi tarpeen. Lausuntopyynnöissä on pyydetty nimenomaisesti kiinnittämään huomioita esitettyjen muutosten vaikutusarviointiin, mutta esitysluonnosten vaikutusten arvioinnit ovat kuitenkin vielä puutteellisia.

Lapsiasiavaltuutettu pitää lausuntokierrosten vaikuttavuuden ja uskottavuuden näkökulmasta kiireisiä aikatauluja hyvin kyseenalaisina. Lyhyet lausuntoajat eivät muutu hyväksyttäväksi sillä, että lausuntopyynnössä todetaan tarve saada esitykset hallitusohjelman mukaisesti eduskunnan käsiteltäväksi kevätkaudella 2024. Valtioneuvoston oikeuskansleri huomautti 29.1.2024 antamassaan ratkaisussa², että

hallitusohjelman demokraattinen legitimitteetti ei oikeuta korvaamaan osallistumista lainsäädäntöhankkeiden valmisteluun, mikä on mahdollista vain silloin, jos säädösvalmistelussa varmistetaan riittävän pitkät kuulemisajat. Oikeuskansleri kiinnitti myös hallituksen ja ministeriöiden huomioita siihen, että poliittisilla päätöksillä ei voida rajoittaa perustuslain 14 §:ssä säädettyä osallistumisoikeutta.

Lapsen edusta ja oikeudesta perheeseen

YK:n lapsen oikeuksien sopimus asettaa lapsen edun huomioimisen oikeudellisesti korotettuun asemaan. Sen 3 (1) artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisena harkintaperusteena oltava lapsen etu.

Lapsen oikeuksien yleissopimus antaa siten lapselle oikeuden siihen, että hänen etunsa arvioidaan ja otetaan huomioon kaikissa häntä koskevissa toimissa tai päätöksissä. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja toteutumista valvovan YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen etu toteutuu, kun kaikki yleissopimuksessa taatut lapsen oikeudet toteutuvat.³ Lapsen edun huomioon ottaminen on kaikkien lasten oikeus ilman minkäänlaista syrjintää (2 artikla).⁴ Komitea korostaa, että syrjintäkiellossa ei ole kyse vain siitä, että kielletään kaikenlainen syrjintä, ”vaan se edellyttää valtiolta myös ennakoivia toimenpiteitä sen takaamiseksi, että kaikilla lapsilla on todellisuudessa yhtäläiset mahdollisuudet nauttia yleissopimuksen mukaisista oikeuksistaan. Tämä voi edellyttää aktiivisia toimenpiteitä sellaisten tilanteiden korjaamiseksi, joissa esiintyy todellista eriarvoisuutta”.⁵

Lapsen edun toteutumista koskevassa yleiskommentissaan komitea painottaa lapsen perheen ja ihmissuhteiden merkitystä yhtenä lapsen edun keskeisenä elementtinä.⁶

Oikeus perheeseen on keskeinen, jokaiselle kuuluva ihmisoikeus. Lapsille ja nuorille vielä kasvavina ja kehittyvinä yksilöinä perheellä on aivan erityinen merkityksensä. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus korostaakin perhettä lapsen ihmisoikeutena ja ensisijaisena kasvuympäristönä. Jo sopimuksen johdanto-osassa todetaan, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä. Yleissopimuksen mukaan (5 ja 18 artiklat) ensisijainen vastuu lapsen kasvusta ja kehityksestä on lapsen huoltajilla ja viimesijainen vastuu valtiolla.

Yleissopimus suojelee lapsen oikeutta perhe-elämään kieltämällä puuttumisen lapsen perheeseen mielivaltaisesti (LOS 16.1). Yleissopimuksen 7 (1) artiklan mukaan lapsella on, mikäli mahdollista, oikeus olla vanhempiensa hoidettavana ja 9 (1) artiklan mukaan sopimusvaltiot takaavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, toteavat soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista. Edelleen yleissopimuksen 10 (1) artiklan mukaan lapsen tai hänen vanhempiensa hakemukset, jotka koskevat sopimusvaltioon saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi, on käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti eikä tällaisen hakemuksen esittämisestä saa ole epäedullisia seurauksia hakijoille eikä heidän perheenjäsenilleen.

Perheen merkitys korostuu tilanteissa, joissa lapsi joutuu tai uhkaa joutua perheestään eroon. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan vanhemmista erottamisella on tuntevia vaikutuksia lapseen ja siksi erottamisen tulisi olla viimesijainen vaihtoehto.⁷ Perheellä on lisäksi kotoutumisessa lapselle tärkeä merkitys. Perhe on usein voimavara, joka edistää psyykkistä hyvinvointia ja kotoutumista sekä sitoo ihmiset uuteen kotimaahansa.⁸

Esitysluonnoksen lapsivaikutusten arviointi on puutteellista

Lapsivaikutusten arviointi on väline lapsen edun huomioimiseen osana laadukasta lainsäädäntötyötä. Sen avulla on mahdollista tunnistaa valmistelussa ne kohdat, joissa tulee huomioida lapsiin ja nuoriin kohdistuvat välittömät ja välilliset vaikutukset sekä muut mahdolliset erityiskysymykset. Valittavien lainsäädäntöratkaisujen on oltava ensisijaisesti lapsen edun mukaisia. Huolellinen lapsivaikutuksen arvio on tehtävä tutkittuun tietoon perustuen, konkreettisesti kuvaten ja eri vaihtoehtoja punniten, ja sen tulee sisältää arviointi kaikista eri etenemisvaihtoehdoista sekä erityisesti valittavasta sääntelyehdotuksesta. Hallituksen esityksestä on syytä käydä selkeästi ilmi, että vaikutusten arviointi on tehty kattavasti. Jos arvioinnin tuloksena on se, ettei tietyllä ehdotuksella on vaikutuksia lapsiin, tulee se todeta ja myös perustella.

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että nyt lausuttavana olevan esitysluonnoksen ehdotuksia on vaikea arvioida ilman huolellista vaikutusarviointia, jossa on otettu huomioon sekä suorat että välilliset vaikutukset lapsiin. Arviointia vaikeuttaa myös se, että luonnoksessa ei

arvioida lainkaan ratkaisuvaihtoehtoja eikä muutosehdotusten negatiivisia vaikutuksia ole tuotu näkyväksi.

Lapsiasiavaltuutettu siis pitää esitysluonnoksen lapsivaikutusten arviointia puutteellisena. Ensinnäkin kohdassa 4.2.4.3 Vaikutukset lapseen on keskitytty vain esitysluonnoksen perheenyhdistämistä koskevaan ehdotukseen ja silloinkin vain tilanteeseen, jossa perheenkokoajana on yksin maahan tullut alaikäinen. Myös muilla ehdotuksilla, kuten muut perheenyhdistämistilanteet, oleskeluluvan epääminen turvapaikkamenettelyn vuoksi, muut oleskeluluvan epäämisen tilanteet ja henkilöllisyyden todentaminen, on joko suoria tai välillisiä vaikutuksia lapseen. Lapsen oikeuksia on huomioitu vaihtelevasti kyseisten ehdotusten yksityiskohtaisissa perusteluissa, mutta vaikutusten arvioinnissa niitä ei ole käsitelty. Hallituksen esityksestä on syytä käydä selkeästi ilmi, että vaikutusten arviointi on tehty kattavasti. Jos arvioinnin tuloksena on se, ettei tietyllä ehdotuksella ole vaikutuksia lapseen, tulee sekin todeta ja myös perustella. Koska vaikutusarviointia ei muiden muutosehdotusten osalta ole tehty, on näiden ehdotusten kannatettavuudesta hyvin vaikea lausua.

Toiseksi kohdassa 4.2.4.3 kuvataan pääasiassa vain ehdotusta tukevia vaikutuksia ja niitäkin hyvin ylätasolla. Esitysluonnoksessa mainitaan myös tilanteita, joissa oleskeluluvan myöntämättä jättäminen huoltajille voitaisiin katsoa lapsen edun mukaisesti, mutta siinä ei perustella, miksi näin olisi.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita myös esitysluonnoksen kohtaan 4.2.4.4 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin, jonka sisältö jää hyvin epämääräiseksi. Kyseisessä kohdassa todetaan, että ”aiempaa täsmällisempi ja tarkkarajaisempi sääntely oleskeluluvan epäämisestä parantaa hakijan oikeusasemaa ja päätösten ennustettavuutta hakijan näkökulmasta”. Vastaavasti esitysluonnoksen mukaan henkilöllisyyden todentamista koskevan sääntelyn täsmentäminen selkeyttäisi myös ulkomaalaisten oikeudellista asemaa yhteiskunnassa. Sinänsä yksilön oikeusaseman parantaminen ja selkeyttäminen on tärkeä tavoite. Kohdassa on kuitenkin tarkoitus kuvata ehdotusten vaikutuksia perus- ja ihmisoikeuksiin ja nähdäksemme mainitut toteamukset eivät tällaista tarkoitusta toteuta.

Edellä mainitussa kohdassa todetaan lisäksi, että ”[y]ksilön kannalta oleskeluluvan myöntämiseen liittyvä sääntelyn tiukennus voi vaikuttaa heikentävästi oleskeluluvan saamiseen, mutta kyse ei tässä ole perus- ja ihmisoikeuksista, vaan valtion oikeudesta säännellä maahantuloa ja säätää lailla oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä”.

Lapsiasiavaltuutettu pitää ongelmallisena, että väitettä ei tarkenneta eikä perustella mitenkään, joten sen sisältö, tarkoitus ja tavoite jää epämääräiseksi. Väitteen paikkaansa pitävyyttä tai merkittävyyttä yksilön perus- ja ihmisoikeuksien kannalta on siten mahdotonta arvioida. Väite on myös hämmentävä, sillä esitysluonnoksessa on muissa kohdin tunnistettu useita perus- ja ihmisoikeuksia, joihin esitetyillä ehdotuksilla on vaikutuksia.

Lapsen käyttäminen maahantulon välineenä (36 c § 1 mom 4 kohta)

Ehdotetussa 36 c § 1 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta evätä perhesiteen perusteella haettu oleskelulupa. Momentin 4 kohta koskee ilman huoltajaa maahan tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Sen mukaan oleskelulupaa ei myönnetä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että alaikäistä lasta on käytetty maahantulon välineenä, koska lapsi on lähetetty Suomeen perheenkokoajaksi oleskeluluvan saamiseksi tämän perheenjäsenille. Säännökseen esitetään poikkeusta, jonka mukaan oleskelulupa voitaisiin kuitenkin myöntää, jos vanhempien päätökselle lähettää lapsi hakemaan Suomeen kansainvälistä suojelua on katsottava olleen lapsen henkeen tai terveyteen liittyvä pakottava syy. Perustelujen mukaan tässäkin tilanteessa on kuitenkin arvioitava, mitkä ovat olleet olosuhteet lasta matkaan lähetettäessä ja onko ollut pakottava syy lähettää lapsi juuri Suomeen vai olisiko muita vaihtoehtoja ollut (s. 47).

Esitysluonnoksen mukaan säännöksen takana on tavoite edistää lasten oikeutta elämään, turvallisuuteen ja huolenpitoon suojelemalla heitä vaaralliselta matkalta kotimaastaan Suomeen. Esityksessä arvioidaan, että esitetty sääntely vähentää houkuttelevuutta lähettää lapsi Suomeen perheenkokoajaksi. (s. 30 ja 58–59.) Arvion taustalla vaikuttavaa hypoteesia ei kuitenkaan avata. Arviota ei myöskään perustella tutkimus- tai tilastotiedolla. Tavoite suojella lasta matkan vaaroilta on itsessään luonnollisesti kannatettava, mutta ehdotuksen kokonaisarviointi on vaikutusarvioinnin ja tarkempien perusteluiden puuttuessa mahdotonta.

On otettava huomioon, että silloin, kun lapselle on Suomessa myönnetty kansainvälistä suojelua, on suomalainen hallintoviranomainen tunnistanut lapsen olleen lähtömaassaan vaarassa. Tällöin hänen lähtönsä ei ole tapahtunut vapaaehtoisesti ja perusteetta, vaan kotiin jäämisen on voitu ajatella olevan lähtemistä vaarallisempaa. Perusteluista ei

kuitenkaan ilmene, mikä suhde lapselle myönnetyllä suojelulla on ehdotetun sääntelyn kriteeriin ”lapsen henkeen tai terveyteen liittyvä pakottava syy”.

Kuten esityksestäkin ilmenee, vertailumaissa (ml. Ruotsi, Norja ja Tanska) ei voida lähtökohtaisesti estää ilman huoltajaa tulleen alaikäisen perheen yhdistämistä sillä perusteella, että vanhemmat ovat kiertäneet maahantulosäännöksiä. Esitetyllä säätelyllä Suomi poikkeaisi siten selkeästi muiden Pohjoismaiden omaksumasta tasosta edistää yksin maahan tulleiden lasten oikeutta perheeseen.

Ilman huoltajan turvaa ja perheestään erossa olevat lapset tunnustetaan YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa erityisen haavoittuvassa asemassa olevaksi lapsiryhmäksi, jolla on oikeus erityiseen suojeluun ja tukeen (20 (1) artikla). YK:n lapsen oikeuksien komitea on katsonut, että tämä edellyttää näiden lasten asettamista etusijalle käytettävissä olevien voimavarojen kohdentamisessa.⁹ Kesäkuussa 2023 Suomelle antamissaan loppupäätelmissä ja suosituksissa komitea esitti vakavan huolensa Suomen nykyisistä ilman huoltajaa maahan saapuneita lapsia ja perheen yhdistämistä koskevista käytännöistä.¹⁰ Useissa tutkimuksissa on tullut esille, että yksin maahan tulleet lapset kokevat omasta perheestä ja vanhemmista erossa olemisen hyvin haastavaksi.¹¹

Edellä mainittu huomioiden lapsiasiavaltuutettu suhtautuu ehdotukseen hyvin varauksella. Asian kokonaisarviointi on huolellisen lapsivaikutusten arvioinnin puuttuessa vaikeaa. On kuitenkin todennäköistä, että esitys heikentäisi erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeutta perhe-elämään merkittävästi.

Perhe-elämän suojan ja lapsen edun huomioiminen (36 c § 2 mom)

Ehdotetun 36 c §:n 2 momentin mukaan perhesiteen perusteella myönnettävän oleskeluluvan epäämistä arvioitaessa on otettava huomioon perhe-elämän suoja ja lapsen etu. Säännöksen perustelujen mukaan kyseessä on täsmentävä säännös perhe-elämän suojan ja lapsen edun vaikutuksesta oleskeluluvan epäämiseen (s. 48). Säännöstä sovellettaisiin harkittaessa oleskeluluvan epäämistä 36 a tai b §:n perusteella tai tämän pykälän 2 tai 3 momentin (esityksessä virheellinen viittaus, tarkoitetaan 2 ja 3 kohtaa) tilanteissa. Momenttia ei sovellettaisi 1 momentin (todellisuudessa 1 kohdan) tilanteessa, jossa ei ole suojeltavaa perhe-elämää. Epäselväksi sen sijaan jää, soveltaisiko 2 momentti pykälän 4 kohtaan.

On erittäin tärkeää, että lapsen edun huomioiminen mainitaan säännöksessä nimenomaisesti ja, että sääntely mahdollistaa lapsen oikeuksien ja perhe-elämän suojan huomioimisen. Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että perustelut keskittyvät perhe-elämän suojan tarkasteluun. Lapsen etua koskee vain seuraava lause: ”Kun asiassa on pitänyt huomioida lapsen etu, oleskeluluvan epääminen on yleensä edellyttää useista tekijöistä koostuvaa ja vakavaa säännösten kiertämistarkoitusta.” Virke on muotoiltu epämääräisesti ja sen lauserakenne on virheellinen, minkä takia sen sanoma jää epäselväksi. Lapsen edun korotettu oikeudellinen suoja tulisi ilmetä perusteluista yksiselitteisesti, ja sen asemaa harkintaperusteena on syytä kuvata mahdollisimman kattavasti.

Perusteluja ei esitetä myöskään sille, miksi kyseinen momentti ei sovellu kaikkiin oleskeluluvan epäämisen tilanteisiin. YK:n lapsen oikeuksien sopimus ei mahdollista lapsen edun ensisijaisuuden huomiotta jättämistä tilanteissa, joissa päätöksellä on välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin. Lapsiasiavaltuutettu kehottaa tarkastelemaan sekä säännöksen soveltamisalaa että sen perusteluja myös tältä osin.

Esityksessä käytetyt käsitteet

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu haluaa kiinnittää huomiota eräisiin luonnosesityksessä käytettyihin ilmaisuihin ja käsitteisiin. Ensinnäkin lapsiasiavaltuutettu pitää yksin maahan tulleiden lasten perheenyhdistämistä koskevan keskustelun yhteydessä esiintyvää termiä ”ankkurilapsi” lainsäädäntöasiakirjassa sopimattomana ja leimaavana. Lisäksi ehdotetun 36 e §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa käytetty ilmaisu ”terveen järjen vastainen” on lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan sekä säädöskielelle epäsopiva että käytännön laintulkinnan näkökulmasta hyvin ongelmallinen.

Jyväskylässä 19.2.2024

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Reetta Peltonen
juristi

Merike Helander
juristi

¹ Pääministeri Orpon hallituksen lainsäädäntösuunnitelma ja valtioneuvoston selonteot. Kevätistuntokausi 2024 ja (alustava) syysistuntokausi 2024. Hallituksen neuvottelu kirjallisessa menettelyssä 5.–6.2.2024.

² OKV/1772/10/2023 ym.; OKV/1772/10/2023-OKV-6, s. 6.

³ Yleiskommentti nro 14 lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon CRC/GC/C/14, kohta 4.

⁴ CRC/GC/C/14, kohta 21.

⁵ CRC/C/GC/14, kohta 41.

⁶ CRC/GC/C/14, erit. kohdat 58-70.

⁷ CRC/GC/C/14, kohta 61.

⁸ Esim Skogberg, Natalia (toim.) (2019). Turvapaikanhakijoiden terveys ja hyvinvointi. Tutkimus Suomeen vuonna 2018 tulleista turvapaikanhakijoista. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 12/2019, 53–61 ja Minna Säävälä. Työtä, perhettä ja turvaa – muuttajat ja Suomen väestöllinen tulevaisuus. Teoksessa Sorsa, Tiia (toim.): Kestävän väestönkehityksen Suomi. Väestöliiton väestöpoliittinen raportti 2020.

⁹ YK:n lapsen oikeuksien komitea, yleiskommentti nro 6 (2005), ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelu kotimaansa ulkopuolella. CRC/GC/2005/6, kohta 16.

¹⁰ YK:n lapsen oikeuksien komitean loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista 2.6.2023, CRC/C/FIN/CO/5-6. Epävirallinen suomennos ulkoministeriön verkkosivulla https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189.

¹¹ Anna-Maija de Arruda Camara, Eveliina Heino ja Tarja Juvonen (2022). Yksin maahan tulleiden lasten ja nuorten koti-ikävä ammattilaisten kuvaamana. Janus vol. 30 (1) 2022, s. 44–64.